

„dálnak része úgy legyek”

KONDOR PÉTER: AZ ÍRÁS HARMADIK ARÁNYA

**Magyar Napló
Budapest
72 oldal, 798 Ft**

Vitathatatlan tehetségű, ifjú költő verseit olvasom, s kézbe veszem egyúttal nemzedéke pár reprezentánsának kötetét is. Egyre ritkább „kegyelmi pillanatok” ezek. Nem mindennapi esemény sajnos még az úgynevezett „profi” olvasók, az irodalommal hivatásként foglalkozók („megélhetési-irodalom”?) körében sem. József Attilát idézem: „Szükség, hogy vers irassék, különben meggörbülne a világ gyémánt-tengelye”. És szükség, hogy olvastassék is, teszem hozzá, parafrazálva a száz éve született költő intelmét. Úgy vélem továbbá, hogy az újabb magyar lírát figyelemmel kísérik – talán ismét gyarapodó – tábora most is elsősorban a folyóiratközlésekre támaszkodik mai poézisünk megítélésekor. Pedig a ciklusokba, a kötetekbe rendezett darabok erősítik egymás „helyi értékét”; a szerkesztés alkotó munkája sugárzóbbá tesz még egy-egy remekművet is. (Gondoljunk Ady, Weöres Sándor életművére.) Fontosságát ékesen bizonyítja Kondor Péter karcsú, mégis súlyos jelentésű verskötetete, mondhatni valódi belépője a magyar költészetbe. – A két „tartalomjegyzék” első pillantásra is konstruktív befogadásra szólít, elmélyült gondolati játékra hív. Kétfajta olvasási stratégiát kínál és vár. (Az első hármas felosztású, a másik öt ciklusra tagolt kötet.) Magam is kettő, bár nem elmentéses üzenetű, de eltérő hangsúlyokat kijelölő könyvet olvastam a szerző instrukciói szerint. Ezzel a szemlélettel a huszonöt darab szinte megkettőződik. A más-más szövegkontextusba helyezett alkotások üzenete is változik. Az hogy melyik a jobb, vagy érvényesebb olvasási mód (nem „olvasat”!) fogantatásában elvetélt, így válaszra alkalmatlan kérdés. Függ természetesen a befogadó érzékenységétől, konnotációs lehetőségeitől, a miliőtől stb. – Az előbbieken okán is tűnhet esetleg enigmatikusnak, vagy az „intellektuális élménylírát” képzetét sugallónak a könyv. Gyakran jellemzi ez ugyanis korunk vendégkövetek is használó lírikusait. Kondor Péter mégsem „irodalmi író”. (Ady elhíresült szavai Kosztolányi első kötetére kapcsán.) Neki dolga a nyelvvel, a magyarsággal van és főként az írással. Most (még!) leginkább önmaga és a mű viszonya foglalkoztatja: a mérték, a költő és az alkotás versben létrehozott aránya. „...dálnak része úgy legyek / hogy mivé lennem kell / magyarul jöjjön létre itt / s mivé lennem kellett / majd onnan megnevez / [...] hát hányada a dálnak” – írja a kötet címét adó darabban. Más helyen ezt még direktbben fogalmazza:

*annak leszek
mit a versért teszek
és annyi
amennyit érte*

(Aminek)

A József Attila-i kérdések felelevenítése szembeötlő és deklaráltan vállalt. Irányuk azonban ezredvégi, esetleg 21. századi. Távlát híján nem jelölhetjük még meg irodalmunk újabb századának határpontját. (Emlékeztetek Babits Mihály nézetére, aki a 20. századi európai irodalom kezdetét a Zarathusztra 1883-as megjelenésében vélte fölfedezni.) – Generációja rokonérzelmű alkotója a sepsiszentgyörgyi *Szonda Szabolcs* kötetére (Kiegyezés a tükörrel, Pont Kiadó) használt szavak illenek Kondor verseire is: „Nyomasztó, olykor reményt fakasztó a tükörkép”. A teljesség hiánya és igénye jellemzi (mindkettőjük) érzésvilágát. Mint Kondor a Fogantatás című versében (a borítón kiemelt, a ciklusos kompozíciójú kötet záródarabja) mondja: „mintha a teljességnek vérét vették volna”, úgy születik az alkotás: kiszakítva a mindenségből, egyben újra is teremtve azt. Hagyományörző és -folytató tehát a költő. „Ideidézi” az elődöket, (fél)múltunk dilemmáit és szerelmeit is. Példák erre A gyógyulás zászlója, Az üzenet a céllövöldében marad..., Amiről írok című versek. Főként pedig a „mindkét” kötetet indító, azokat egyben összegző mű, a Kürtszóra mind. Bár az ismétlődő, a „forradalom nem jutott”-sor érdekesen jellemző reminiscenciákat is felidéz ma már, de a kiüresedés panasza és a távlát reménye együtt van itt jelen mégis. – Kondor Péter új nyelvi formákkal, merész szó- és képalkotásokkal fejezi ki életérzését. Versvilágának fontos jellemzője pedig a József Attilára is emlékeztető, a mű „íróadására” utaló gyakori reflexió. Az ő legnagyobb erőssége azonban – N. Pál József rá is alkalmazható szavait kölcsönözve – „a morális szereptudat és a költészetről való fölfogás” igen jó ötvözése. Ezt szolgálja a kötet kohéziós erejét adó, *fél – egész – teljesség; arány – hányad – mérték* tematikus motívumok nagyon tudatos végigvitele. Különösen fontos azok kitüntetett használata a záró, a Folyamatban című ciklusban („II. köt.”). Kondornak igen hatékonyan alkalmazott költői eszköze még a mű formai és egyúttal gondolati lezáratlansága. Ez, gyakran a refrénszerű ismétléssel erősítve, továbbírásra és -mondásra(!) inspirál. (Kányádi Sándor idézi: „...a vers az, amit mondani kell...”) Valóban, egyik-másik darabja kínálja a megszólaltatást, interpretálásakor pedig a folytatás lehetőségének, egyben kényszerének érzetét kelti.

Örülök a költő nagyon szerethető, „a teremtés ígéreténél” már sokkal többet adó – nem mellékesen! –, szép kiállítású könyvének. A margóra inkább illő, mint kritikának szánt impresszióim sorolását lezárva, Kondor Péter versbe szőtt hitét idézem. Higgyünk neki és a szegénylős reménynek, hogy „beteg századok” után,

*s mind többen...
tarthatom,
tarthatjuk
a gyógyulás zászlaját!*

Papp István Géza